

Bódog András

Közösségek és szervezetek

Társadalmiasítás a kulturális intézmények gyakorlatában

2020. november 4-én a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Humán Fejlesztési és Művelődéstudományi Intézete az MTA PAB Könyvtár- és Művelődéstudományi Munkabizottságával és a Határokon Túli Magyarsáért Alapítvánnyal, valamint a PTE BTK Társadalmi Befogadás Szakkollégiumával karöltve online konferenciát szervezett *Közösségek és szervezetek* címmel. Az informatikus könyvtáros szakma a témához kapcsolódóan a *Társadalmiasítás a kulturális intézmények gyakorlatában – átadható-e az irányítás a közösségünknek?* című szekcióval kapcsolódott be az eseménybe, amelynek vezetője és moderátora dr. Tóth Máté egyetemi adjunktus volt.

A társadalmiasítás mint terminus technicus a 2016 és 2019 között zajló *Cselekvő közösségek – Aktív közösségi szerepvállalás* nevű EFOP-projekthez fűződik. A projektben részt vevő közintézmények (könyvtárak, múzeumok és közművelődési intézmények) feladata egyfelől a közösségi részvételen alapuló működést (társadalmiasítást) segítő elméleti keretrendszer létrehozása, másfelől az ezt megalapozó szakirodalom létrehozása volt. Ennek ismeretében nem meglepő, hogy többnyire a Cselekvő közösségekben érintett szakemberek (Tóth Máté, Giczi András Béla, Pumerscheinné Bedekovity Zóra, Nagy Andor és e cikk szerzője) ismertették a konferencián a társadalmiasítás elméletét és gyakorlatát.

Tóth Máté, aki az egyetemi oktatás mellett a szentendrei Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár újonnan kinevezett igazgatója, a Cselekvő közösségek projekt kezdetekor tagja volt a társadalmiasítás elméletét kidolgozó munkacsoportnak. Felvezetőjében beszámolt a projekt céljairól, a közösségorientált megközelítés szükségességéről. Hangsúlyozta, hogy nincs új a nap alatt: ha egy könyvtár sikeres kíván lenni, *muszáj reflektálnia a használói igényekre*, így ma a könyvtárak kimon-

datlanul is a társadalmiasítás elve szerint működnek. A kidolgozott keretrendszer ezt segíti elő a lehetséges irányok és célok kijelölésével.

Jómagam mint a Könyvtári Intézet Könyvtártudományi Szakkönyvtárának munkatársa, aki korábban Tóth Mátét követtem a projekt könyvtárszakmai stábjának kutatási csoportvezetőjeként, ezt az elméleti modellt ismertettem. A társadalmiasítás többszintű megközelítés, amelynek minimális alapfeltétele a *közösségi visszajelzés lebegtető tétele* (ez a konzultáció szintje), majd innen fokozatosan bontakoznak ki a lehetőségek a *bevonás*, az *együtműködés*, végül a gyakorlatban már nem igazán megvalósítható *felhatalmazás* szintjén, amikor gyakorlatilag a döntés és a felelősség már egyaránt a közösséget illeti meg. Az egyes könyvtári feladatkörök (például állományalakítás, rendezvényszervezés) a közösségi részvétel más-más szintjén valósulhatnak meg, például a különböző gyűjteményrészek gyarapítása esetében maximum a bevonás szintjéig lehet kikérni az olvasók véleményét, míg a rendezvények szervezése során már a partnerekkel való együtműködés is igen gyakori.

Pumerscheinné Bekedovity Zóra, a Paksi Pákolitz István Városi Könyvtár igazgatója az elmélet gyakorlatba történő átültetését mutatta be intézménye példáján keresztül. Egy könyvtár működésének alapfeltétele a tájékoztatás szintje, a széles körű könyvtári tevékenység ismertetése online és offline csatornákon keresztül. A paksi városi könyvtár is jelen van minden elképzelhető kommunikációs felületen. A konzultáció szintjén a paksi kollégák a személyes kapcsolattartás, az online kommunikáció és az úgynevezett ötletláda révén egyaránt gyűjtik az olvasók észrevételeit, kívánalmait. A bevonás szintjét az önkéntes és diákmunka, valamint a különféle klubok, ismeretterjesztő előadások, játékok, sportesemények képezik. Együtműködés az önkormányzati szervezetekkel, a helyi kulturális intézményekkel és civil, illetve karitatív szervezetekkel történő közös munka során valósul meg. A könyvtárhasználati adatok is igazolták a megközelítés létjogosultságát, ám hosszabb távon a járványhelyzet felülírta a mindennapi működést. Az igazgatónő reményei szerint azonban a helyzet normalizálódásával, amint ismét lehetőség nyílik korlátozások nélküli rendezvények megrendezésére, folytathatják majd a közösségi igény szerinti működést.

Nagy Andor a Könyvtári Intézet Kutatási és Elemző Osztályának könyvtárstatisztikai referense a nemrég indult *Könyvtarak.hu* webportál szolgáltatásait, eredményeit és társadalmi hasznosulását ismertette. A magyar könyvtári rendszert és a könyvtárak világát általánosságban is bemutató portál elsődleges célcsoportját a társadalom szélesebb rétegeiből érkező érdeklődők képezik. A Könyvtári Intézet által működtetett portál színes könyvtári hírekkel szolgál, egyazon felületen téve elérhetővé a Magyarországi Könyvtárak Adatbázisát, a Nyilvános Könyvtárak Jegyzékét, a Gyermekirodalmi ajánlót, az országos szintű könyvtári programajánlót, valamint a Veszíts el egy könyvet! című olvasásnépszerűsítő játékot. A Digitális könyvtár menüpont a hazai könyvtárak digitális szolgáltatásainak, te-

matikus virtuális kiállításainak elérhetőségeit gyűjti össze közös felületen. A fejlesztők reménye szerint a kezdeményezés a magyar könyvtárak közös felületévé válhat, ahol a kollégák a helyük közösségen túl széles körben hírt tudnak adni saját rendezvényeikről, digitális szolgáltatásaikról. Különösen ez utóbbinak lehet nagy jelentősége a földrajzi távolságoktól függetlenül.

A szekció utolsó előadója Molnár Ferenc Tamás, a Pécsi Tudományegyetem informatikus könyvtáros hallgatója, a Pécsi Tudásközpont Csorba Győző Könyvtárának munkatársa volt, aki a saját fejlesztésű *A Nagy Testvér figyel – Szabadulj ki a könyvtárból!* című játékos könyvtárhasználati programjának menetét, célját, fejlődését és a hozzá kapcsolódó kutatást ismertette. A klasszikus és kortárs disztópikus irodalom köré épülő játék fő célcsoportját középiskolás diákok képezik, célja a könyvtárhasználat és a digitális írástudás fejlesztése. A program végleges változata a 2019-es Országos Könyvtári Napok keretein belül valósult meg Péccsett, a folytatás szintén a járványhelyzet megszűnésével várható.

Az előadásokat követő kérdéseket is magában foglaló virtuális beszélgetést Giczi András Béla, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum főosztályvezetője, a Cselekvő közösségek projekt könyvtári szakmai vezetője vezette, amelyen Fehér Miklós a Könyvtári Intézet igazgatója is felszólalt, hangsúlyozva a könyvtárak közösségi szerepét és a személyes találkozások fontosságát.

